

Wie schreef de TWEEDE BRIEF VAN PETRUS? ¹

• Gerard Kramer

¹ Dit artikel is ontleend aan de Inleiding op een commentaar van mijn hand op 2Petrus, dat DV in het najaar van 2024 bij Uitgeverij Daniël te Zwolle zal verschijnen onder de titel *De Belofte van Zijn Komst. Bijbelstudies bij de Tweede Brief van Petrus*.

Petrus' Eerste Brief is vele eeuwen lang, in overeenstemming met de aanhef ervan, aan de apostel Petrus toegeschreven. In de loop van de 19^e eeuw zijn er ineens vraagtekens bij Petrus' auteurschap geplaatst. In mijn eerder verschenen commentaar *Als Levende Stenen. Bijbelstudies bij de Eerste Brief van Petrus*, Zwolle 2023, ga ik op de in deze discussie gebruikte argumenten in. Mijn conclusie is dat er geen reden is aan Petrus' auteurschap van 1Petrus te twijfelen.

Ook Petrus' Tweede Brief is, wat het auteurschap betreft, niet onomstreden. Het is op dat punt zelfs het meest bediscussieerde werk binnen de Nieuwtestamentische canon. Sommigen wijzen erop dat de brief geschreven is in erg goed Grieks, dat verschilt van dat van 1Petrus; 2Petrus is namelijk geschreven in de meer bloemrijke zogenaamde 'Asiatische' stijl, waarvan men meent dat die niet gehanteerd kan zijn door de historische Simon Petrus. En toch vinden we juist in 2Petr.1:1 een translitteratie

van Petrus' naam die uitsluitend elders in het Nieuwe Testament voorkomt, namelijk in Hand.15:14, op de lippen van Jakobus. Ook de autobiografisch ogende beschrijving van de verheerlijking op de berg moet geschreven zijn door de historische Petrus.

Evenals de Brief van Judas verschijnt 2Petrus in de handschriftentraditie zo vroeg als Papyrus 72 (3^e of 4^e eeuw) en wordt de brief aangetroffen in de grote codices uit de 4^e en 5^e eeuw. 2Petrus is het eerst in Egypte als canoniek erkend en pas later in de westerse kerk; de Syrische kerk erkende de brief pas in de 6^e eeuw. Ook de datering is een probleem. Sommigen dateren de brief in de 2^e eeuw, niet veel later dan het eerste decennium daarvan. Zo wordt het auteurschap van de apostel Petrus onmogelijk.

Een pseudepigrafisch geschrift?

De oplossing voor beide problemen - het auteurschap en de datering - is in een opmerkelijke richting gezocht. Er zijn nogal wat uitleggers die zonder blikken of blozen stellen dat de brief niet geschreven is door de apostel Petrus, maar door een onbekende die zich, met de beste bedoelingen, uitgeeft voor Petrus. Een dergelijk geschrift wordt ook wel een *pseudepigrafisch* geschrift genoemd, oftewel een geschrift dat bijv. door A is geschreven, maar onder de naam van B is uitgebracht - omdat B bekender is en meer vertrouwen geniet bij de lezers dan A. In dit geval zou A iemand zijn die op die manier Petrus' erfgoed veilig stelt, en die dat zo goed gedaan heeft dat hij ofwel een leerling van Petrus was, ofwel iemand die deel uitmaakte van een groep die zich verwant wist met het apostolisch gedachtegoed in het algemeen en dat van Petrus in het bijzonder.

Schrijven onder zo'n pseudoniem, zo stellen aanhangers van deze theorie, betekent niet hetzelfde als vervalsen, zoals de oudere critici dachten. Wie zo denkt, zo redeneren moderne geleerden, past moderne ethische maatstaven toe op mensen uit een andere tijd, en dat is, nog steeds volgens deze geleerden, niet correct. De schrijver van 2Petrus gebruikte de naam van Petrus om het belang van zijn geschrift te benadrukken, en omdat hij geloofde dat wat hij schreef in overeenstemming was met wat Petrus in vergelijkbare omstandigheden geschreven zou hebben. Dit zou dan geen frauduleuze manier zijn om apostolisch gezag te claimen, maar een manier om de apostolische boodschap getrouw door te geven. Wie de canoniciteit van deze brief erkent, erkent het apostolische karakter ervan. De kerk erkende uiteindelijk de apostolische inhoud van de brief als een product van Petrus' geest. Er is dan geen reden 2Petrus niet toch gewoon als canoniek te beschouwen, ook als hij niet door de apostel Petrus zelf is geschreven.

Bezwaren tegen de theorie van pseudepigrafie

Er zijn zeker bezwaren in te brengen tegen de theorie dat 2Petrus een pseudepigrafisch geschrift zou zijn¹. De auteur van 2Petrus *claimt* niet alleen dat hij Petrus is; hij *impliceert* het ook voortdurend; zie 1:1, 14-18; 3:1, 15. Pseudepigrafie mag dan in de oudheid normaal zijn geweest, maar dat betekent niet dat daarover geen morele veroordeling

¹ Hoewel ik in dit artikel geen namen van auteurs noem, maak ik een uitzondering voor de m.i. voortreffelijke dissertatie van P.H.R. van Houwelingen, *De tweede trompet. De authenticiteit van de tweede brief van Petrus*, Kampen 1988. In deze studie, waarop de auteur cum laude is gepromoveerd, worden de bezwaren tegen Petrus' auteurschap van 2Petrus grondig besproken en overtuigend weerlegd. Zie ook het commentaar van zijn hand, *2Petrus / Judas. Testament in tweevoud*, vierde herziene druk, Kampen 2011.

is uitgesproken. Belangrijk is dat niemand minder dan de apostel Paulus deze praktijk verwierp en beslist *niet* normaal vond. Hij waarschuwde de Thessalonicenzen dat zij in hun denken niet geschokt of verschrikt moesten worden door een 'brief als van ons' (2Thess.2:2). Er waren dus mensen actief die onder Paulus' naam brieven verspreidden, terwijl hij daarvan *niet* de auteur was! Daarom schrijft hij aan het eind van diezelfde brief: 'De groet met de hand van mij, Paulus, wat een teken is in elke brief: zó schrijf ik' (2Thess.3:17).

De auteur van 2Petrus laat weten niets van verzonnen fabels te moeten hebben (2Petr.1:16) en waarschuwt tegen valse profeten en valse leraars (2:1), tegen 'verzonnen woorden' (2:3). Wat zouden we van hem moeten denken als hij niet de apostel Petrus was, maar zich slechts voor hem uitgaf? Dan zou de auteur een schijnheilige bedrieger zijn.

Verschillen 1Petrus en 2Petrus

De verschillen in woordgebruik en stijl tussen 1Petrus en 2Petrus zijn al opgemerkt door Hieronymus (†420), *Ep.* 120.11. Zijn oplossing van het probleem was dat Petrus twee verschillende 'vertolkers' of secretarissen heeft gebruikt. Dit is altijd de oplossing gebleven van uitleggers die Petrus' auteurschap van beide brieven verdedigen. Ook is het mogelijk dat één van beide brieven met behulp van een secretaris is geschreven, en de andere niet. Dan zou 1Petrus met behulp van Silvanus zijn geschreven (zie 1Petr.5:12), en 2Petrus door Petrus zelf.

Ook al zijn er verschillen tussen 1Petrus en 2Petrus, en al zijn die verklaarbaar door te wijzen op de mogelijkheid van verschillende secretarissen, toch past, op taalkundige gronden, geen geschrift beter bij 2Petrus dan 1Petrus. Beide zijn even nauw met elkaar verbonden als 1 en 2Korinthe, en als 1Timotheüs en Titus. De verschillen in inhoud zijn ook verklaarbaar door het verschil in omstandigheden. Zo is 1Petrus gefocust op vervolging, en 2Petrus op dwaalleer. Vandaar dat het hoofdthema van 1Petrus hoop is, en van 2Petrus ware kennis.

Conclusie

Er is geen doorslaggevende reden om 2Petrus niet toe te schrijven aan de auteur die ook 1Petrus heeft geschreven, en dat is de man die door de Heer Jezus gelukkig geprezen is als iemand die open stond voor wat de Vader die in de hemelen is, hem geopenbaard had. De naam van deze man is Simon of Symeon Petrus, oftewel Simon Bar-Jona, discipel en apostel van Jezus Christus, ooggetuige van Zijn majesteit.